

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ВЕЛИКА ПАЛАТА

**СПРАВА «НЕЖДЕТ ШАХІН ТА ПЕРІХАН ШАХІН ПРОТИ
ТУРЕЧЧИНИ»
(NEJDET ŞAHİN AND PERİHAN ŞAHİN v. TURKEY)**

(Заява № 13279/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

20 жовтня 2011 року

Рішення є остаточним, проте воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі Неждет Шахін та Періхан Шахін проти Туреччини,
Європейський суд з прав людини на засіданні Великої Палати у складі:

Ніколас Братца (Nicolas Bratza), *голова*
Хосе Касадеваль (Josep Casadevall),
Ніна Важич (Nina Vajić),
Дін Шпільман (Dean Spielmann),
Христос Розакіс (Christos Rozakis),
Корнеліу Бірсан (Corneliu Bîrsan),
Анатолій Ковлер (Anatoly Kovler),
Елізабет Фура (Elisabet Fura),
Ліляна Мійович (Ljiljana Mijović),
Егберт Мійер (Egbert Myjer),
Девід Тор Бьоргвінссон (David Thór Björgvinsson),
Георг Ніколау (George Nicolaou),
Луїс Лопес Герра (Luis López Guerra),
Нона Цоцорія (Nona Tsotsoria),
Енн Пауер-Форд (Ann Power-Forde),
Ішіль Каракаш (Işıl Karakaş),
Гвідо Раймонді (Guido Raimondi), *судді,*

та Майкл О'Бойл (Michael O'Boyle), *заступник секретаря,*
після обговорення за зачиненими дверима 9 березня та 21 вересня
2011 року,
вносить таке рішення, ухвалене в останній із зазначених вище днів:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою № 13279/05 проти Республіки Туреччини, поданою до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) двома громадянами Туреччини паном Неждетом Шахіном та пані Періхан Шахін (Mr Nejdet Şahin and Mrs Perihan Şahin) (далі – заявники), 9 квітня 2005 року.

2. Інтереси заявників, яким було надано правову допомогу, представляв пан К. Карабулут (K. Karabulut), адвокат, що практикує у м. Анкара. Турецький уряд (далі – Уряд) представляв пан М. Озмен (M. Özmen), його співуповноважена особа.

3. Заявники стверджували, що провадження у національних судах були несправедливими через суперечливі рішення, ухвалені різними судами (пункт 1 статті 6 Конвенції).

4. Заяву було передано на розгляд Другій секції Суду (пункт 1 правила 52 Регламенту Суду). 27 травня 2010 року палата цієї секції

оголосила відповідну заяву прийнятною, до складу цієї палати входили такі судді: Франсуаза Тулкенс (Françoise Tulkens), Іренеу Кабрал Баррето (Ireneu Cabral Barreto), Владими́ро Загребельски (Vladimiro Zagrebelsky), Дануте Йо́чієне (Danute Jočienė), Драголюб Поповіч (Dragoljub Popović), Андраш Шайо (András Sajó), Ішіль Каракаш (Işıl Karakaş), а також Саллі Долле (Sally Dollé), секретар секції, які шістьма голосами проти одного констатували відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

5. 25 серпня 2010 року заявники подали клопотання про передачу справи на розгляд Великої палати на підставі статті 43 Конвенції та правила 73 Регламенту суду. 4 жовтня 2010 року колегія суддів Великої палати прийняла це клопотання.

6. Склад Великої палати було визначено відповідно до положень пунктів 4 та 5 статті 26 Конвенції та правила 24 Регламенту суду. Оскільки Жан-Поль Коста (Jean-Paul Costa) не зміг взяти участь у другому обговоренні, Ніколас Братца (Nicolas Bratza) замінив його на посаді Голови Великої палати, а Егберт Майєр (Egbert Myjer), перший підмінний суддя, став повноправним членом Великої палати (правило 11 Регламенту суду). Корнеліу Бірсан (Corneliu Bîrsan), другий підмінний суддя, замінив Крістіну Пардалос (Kristina Pardalos), яка не змогла взяти участь.

7. Заявники подали письмові зауваження по суті справи, а Уряд не подав.

8. Слухання справи на відкритому засіданні проходило в Палаці прав людини в Страсбурзі 9 березня 2011 року (пункт 3 правила 59).

На судовому розгляді були присутні:

– від Уряду

пан	М. Озмен (M. Özmen),	<i>співуповноважений,</i>
пан	К. Есенер (K. Esener),	
пан	О. Чідем (O. Çidem),	
пан	М. К. Ердем (M. K. Erdem),	
пан	Н. Ямалі (N. Yamalı),	
пан	І. Ертюзюн (I. Ertüzün),	
пані	Ф. Созен (F. Sözen),	
пані	І. Кокаїджіг (İ. Kocayigit),	
пані	А. Оздемір (A. Özdemir),	

– від заявників

пан	К. Карабулут (K. Karabulut),	<i>Адвокат,</i>
пані	М. Тунчел (M. Tuncel),	<i>помічниця.</i>

Суд заслухав звернення пана Карабулута (Karabulut) та пана Озмена (Özmen).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

9. Заявники народилися у 1949 та 1950 роках відповідно та проживають у м. Анкара.

10. Їхній син, армійський пілот, загинув 16 травня 2001 року, коли його літак розбився поблизу села Малатя (Акчадаг / Гюзюрду) під час перевезення військ з м. Діярбакиру до м. Анкари. У цій самій авіакатастрофі загинули ще тридцять три військовослужбовці, п'ятеро з яких також були членами екіпажу літака.

11. 10 травня 2002 року заявники звернулись через свого адвоката до Пенсійного фонду Туреччини з проханням призначити їм пенсію, що підлягає виплаті відповідно до статті 21 Закону № 3713, Закону про боротьбу з тероризмом (далі – Закон № 3713).

12. У листі від 23 травня 2002 р. Пенсійний фонд зазначив, що заявникам було призначено, *серед іншого*, щомісячну пенсію для військовослужбовців у зв'язку з втратою працездатності відповідно до статті 64 Закону № 5434, а також одноразову суму, що дорівнює тридцятикратному найвищому окладу державного службовця. Також було зазначено, що смерть їхнього сина не була спричинена терористичним актом у розумінні положень Закону № 3713, а тим, що його літак розбився з невідомої причини. Тому було неможливо збільшити їхню щомісячну пенсію у зв'язку з інвалідністю до рівня щомісячної зарплати, що виплачується військовослужбовцю відповідного рівня.

13. 15 липня 2002 року заявники через свого адвоката подали апеляцію на це рішення до адміністративного суду м. Анкари. Вони, зокрема, стверджували, що їхній син загинув під час перевезення військ, що беруть участь у боротьбі з тероризмом, з Північного Іраку, тому слід вважати, що його смерть сталася в контексті боротьби з тероризмом.

14. 1 квітня 2003 року 4-та палата адміністративного суду м. Анкари відхилила їхню апеляцію як не підсудну цьому судові, вважаючи, що це скоріше питання Вищого військового адміністративного суду. Посилаючись на рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 14 травня 2001 року (Е.2000 / 77, К.2001 / 22), вона постановила:

«... щоб визначити, чи адміністративний акт «пов'язаний з військовою службою», та вирішити, який суд є юрисдикційним, слід розглянути об'єкт акту. Якщо діяння було здійснено відповідно до військових вимог, процедури та практики, воно повинно вважатися пов'язаним з військовою службою ... Незалежно від того, чи це був невійськовий орган в основі акту чи військовий, Верховний Військовий адміністративний суд – це суд, відповідальний за розгляд справи, [порушеної] військовослужбовцем збройних сил. У цій справі йдеться про заяву на щомісячну пенсію, подану заявниками відповідно до Закону № 3713 ... Щоб визначити, чи позов підпадає під дію цього Закону, слід враховувати ... мету військової служби та специфіку місць, де вона здійснюється, а також військову відповідність, щоб показати, що оскаржуване діяння було здійснено з дотриманням військових потреб, процедури та практики.

У всіх таких випадках ... Вищий військовий адміністративний суд повинен розглядати та вирішувати спір.

Крім того, саме це було аргументацією рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів № Е: 2000/77, К: 2001/22, опублікованого в Офіційному віснику ... від 18.06.2001 р.

15. 3 червня 2003 року заявники передали свою справу до Вищого військового адміністративного суду. До своєї позовної заяви вони включили рішення, прийняте 10-ю палатою адміністративного суду м. Анкари від 22 січня 2003 року (Е.2002 / 1059, К.2003 / 27), і розглянули подібну справу (див. пункт 26 нижче).

16. 10 червня 2004 року Вищий військовий адміністративний суд відхилив їхній позов. Перш за все, він зауважив, що заявникам було призначено щомісячну пенсію для військовослужбовців у зв'язку з втратою працездатності, а також, що одноразова сума, яка дорівнює тридцятикратному найвищому окладу державного службовця, обчисленому відповідно до додаткової статті 78 до Закону № 5434 та змінено відповідно до Закону № 4567. Потім він зазначив, що їхнє прохання про підвищення щомісячної пенсії до розміру виплати військовослужбовцю відповідного рівня було відхилено компетентними органами. Він зазначив, що таке право, відповідно до статті 21 Закону № 3713, обмежено випадками, коли представник держави був поранений, позбавлений працездатності або вбитий безпосередньо внаслідок терористичних актів. Також він висловив міркування, що самого лише факту працевлаштування жертви на роботі, пов'язаній із боротьбою з тероризмом, не достатньо. Оскільки особу, про яку йдеться, не було вбито під час терористичного акту, оскаржувана відмова не була незаконною.

17. Один суддя висловив окрему думку, критикуючи таке обмежувальне тлумачення Закону № 3713. Вказуючи на відсутність заперечення того, що син заявників загинув в авіакатастрофі під час спільного пілотування літака, який перевозив війська, що поверталися з антитерористичної операції, він вважав, що суть справи в тому, чи

підпадає ця смерть під сферу дії статті 21 Закону № 3713. На його думку, враховуючи мету місії померлого, це положення, безумовно, було застосовним до обставин справи.

18. 6 липня 2004 року заявники подали апеляцію на відповідне рішення Вищого військового адміністративного суду. У своїх виступах їхній адвокат пояснив, що разом із своїм поданням від 10 червня 2004 року та під час слухання у Вищому військово-адміністративному суді того ж дня він також представив чотири рішення, прийняті загальними адміністративними судами, а саме 6-ою, 10-ою та 11-ою палатами адміністративного суду м. Анкари стосовно подібних заяв, поданих чотирма сім'ями військовослужбовців, які загинули в тій же аварії, що і їхній син, у цих чотирьох справах суди винесли рішення на користь заявників. Він скаржився на те, що Вищий військовий адміністративний суд не посилався на ці справи, та стверджував, що прийняте цим судом рішення суперечить конституційним принципам рівності перед законом і послідовності застосування права.

19. У рішенні від 30 вересня 2004 року Вищий військовий адміністративний суд відхилив апеляцію заявників як необґрунтовану та визнав оскаржуване рішення відповідним законодавству та належній процедурі. Це рішення було вручено адвокату заявників. Поштовий штемпель на конверті датовано 11 жовтня 2004 року.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА

A. Короткий огляд судової системи Туреччини

20. Судова система Туреччини ділиться на три категорії: загальні суди, до яких належать цивільні та кримінальні суди, адміністративні суди та військові суди. Ці категорії, своєю чергою, поділяються на підрозділи відповідно до предмету розгляду. Кожну з цих трьох категорій судів очолює власний Верховний суд: Касаційний суд для судів загального права, Вищий адміністративний суд для адміністративних судів та Військовий касаційний суд і Вищий військовий адміністративний суд для питань військових справ.

21. Відповідно до положень статті 157 Конституції Туреччини, Вищий військовий адміністративний суд є органом, який судовим шляхом розглядає спори першої та останньої інстанцій, що виникають внаслідок адміністративних рішень та діянь, що стосуються або військовослужбовців або військової служби, навіть якщо вони походять від невійськових органів влади. Якщо спір стосується обов'язкової військової служби, зацікавлена сторона може не бути учасником військових сил.

22. Спеціальний суд, який називається Судом з вирішення юрисдикційних конфліктів, має право вирішувати конфлікти, які можуть виникнути між загальними, адміністративними та військовими судами щодо їхньої юрисдикції та рішень (стаття 158 Конституції Туреччини).

В. Відповідне національне законодавство

23. У статті 21 Закону № 3713¹ від 12 квітня 1991 року (Закон про боротьбу з тероризмом) зазначено:

«Положення Закону № 2330 про грошову компенсацію та права на щомісячну пенсію застосовуються до працівників державної служби, які поранені чи втратили працездатність, помирають чи вбиті внаслідок терористичних актів під час виконання своїх обов'язків всередині та за межами країни або, якщо вони більше не перебувають на активній службі через їхні [колишні] обов'язки ...».

24. Відповідні положення Закону № 2247 від 12 червня 1979 року (який набрав чинності 22 червня 1979 року) про створення та функціонування Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, викладені так:

Стаття 10

«Конфлікт з питань юрисдикції виникає, коли головний державний юрист просить Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів розглянути питання про юрисдикцію після відхилення заперечення про відсутність підсудності спору перед загальним, адміністративним або військовим судом ...»

Стаття 17

«Позитивний конфлікт юрисдикції наявний, якщо справи, в яких сторони, предмет та причина позову однакові, подають до двох різних типів судів, загального, адміністративного чи військового, і кожен з цих судів приймає рішення щодо підсудності відповідної справи».

Стаття 24

Суперечність судових рішень наявна тоді, коли дотримання права стає неможливим через розбіжність між остаточними рішеннями, прийнятими щонайменше двома із судів, зазначених у статті 1, за умови, що ці рішення стосуються одного предмета та однієї і тієї ж причини позову, але не питання юрисдикції, та що принаймні одна зі сторін [справи] однакова ...».

1. У редакції Закону № 5532 від 18 липня 2006 року, який замінив посилання на «державних службовців» у першому абзаці на «працівників державної служби».

Стаття 28

«Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів повинен негайно повідомляти про всі висновки своїх рішень головному державному юристу, суду, який звернувся до нього з метою врегулювання конфлікту юрисдикції, суду чи судам, які очікують його рішення, а також особам чи органам, які просили врегулювати конфлікт». Відповідні суди, а також усі зацікавлені органи влади, установи та особи повинні виконувати рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів та застосовувати їх без зволікань».

Стаття 29

«Рішення підрозділів та складу суду є остаточними. Принципові рішення та рішення підрозділів, які Президент вважає доречними, публікують в Офіційному віснику».

Стаття 30

«Конфлікти між рішеннями секцій Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів вирішують принциповими рішеннями повноважного суду ... принципові рішення у справах юрисдикції є обов'язковими для Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів та всіх судових органів, принципові рішення щодо суті, винесені у справах щодо суперечливих рішень, є обов'язковими лише для Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів».

С. Відповідна національна судова практика

1. Рішення загальних адміністративних судів та Вищого військового адміністративного суду

25. Окрім позову, поданого заявниками, відповідно до положень Закону № 3713 до національних адміністративних судів сім'ями жертв авіакатастрофи 16 травня 2001 року було подано сімнадцять позовів після відхилення їхніх заяв Пенсійним фондом Туреччини.

Адміністративний суд м. Анкари розглянув апеляційні скарги та виніс рішення на користь сімей жертв за чотирнадцятьма справами, чотири з яких стосувались близьких родичів членів екіпажу літака. 19 липня 2002 року (рішення Е.2002/87, К.2002/870), 22 січня 2003 року (рішення Е.2002/1059, К.2003/27), 31 березня 2003 року (рішення Е.2003/148, К.2003/522), 26 липня 2003 року (рішення Е.2002/100, К.2003/1073 та Е.2002/101, К.2003/1053), 19 жовтня 2004 року (рішення Е.2004/3051, К.2004/1535 та Е.2004/3055, К.2004/1536), 6 та 14 жовтня 2005 року (рішення Е.2005/1973, К.2005/1424 та Е.2005/1743, К.2005/1011), 8 й 29 березня 2006 року (рішення Е.2006/653, К.2006/594 та Е.2006/678, К.2006/551), 27 вересня 2007 року (Е.2007/764, К.2007/1849), 29 й 30 січня 2008 року (Е.2008/82,

К.2008/184 та Е.2007/1491, К.2008/135) різні палати адміністративного суду м. Анкари (1-ша, 2-га, 3-тя, 4-та, 5-та, 6-та, 8-ма, 10-та та 11-та палати) ухвалили рішення, у яких вони визнали, що обставини відповідної авіакатастрофи підпадають під сферу застосування Закону № 3713.

26. Зокрема, 22 січня 2003 року (рішення Е.2002/1059, К.2003/27) за результатами розгляду позову про скасування рішення Пенсійного фонду про відмову в прийнятті заяви, поданої батьками загиблого пілота, на отримання додаткової пенсії, передбаченої Законом № 3713, 10-та палата адміністративного суду м. Анкари винесла рішення, яке передбачало наступне:

«... Після вивчення справи [з'ясувалось], що ... син заявників був пілотом літака ... його роботою було перевезення спеціальних підрозділів військ на місію проти сепаратистської терористичної організації РКК («Робітнича партія Курдистану») разом з їхньою зброєю та спорядженням до зони операції, а також перевезення військ, які залишають зону їхньої місії, назад до своїх частин... Він помер 16 травня, коли його літак розбився під час виконання цієї місії. Після аварії заявникам було надано щомісячну пенсію для військовослужбовців у зв'язку з втратою працездатності відповідно до положень статті 64 Закону № 5434 ... Вважаючи, що смерть їхнього сина підпадає під сферу застосування Закону № 3713, вони подали заяву на призначення щомісячної пенсії відповідно до положень цього Закону ... Вони подали цей позов після відмови органів влади у задоволенні їх заяви ...

Дослідження ... зазначених вище правових положень та матеріалів справи показує, що сина заявників було вбито 16 травня 2001 року, коли розбився літак, у якому він перевозив війська з антитерористичної місії. Місія, про яку йде мова, явно була частиною боротьби з тероризмом ... відповідно, оскаржуваний адміністративний акт повинен бути скасований ...».

27. Кожного разу, коли подавали апеляційні скарги на згадані вище рішення адміністративного суду м. Анкари, Вищий адміністративний суд підтримував рішення суду першої інстанції (рішення Е.2002/4268, К.2005/333; Е.2003/1775, К.2005/5476; Е.2003/3110, К.2006/843; Е.2003/3860, К.2004/4655; Е.2003/3856, К.2004/4656; Е.2005/2298, К.2007/8147; Е.2005/1399, К.2007/6047; Е.2006/1352, К.2009/7096; Е.2006/1802, К.2009/7096; Е.2007/2275, К.2009/8317; Е.2006/9775, К.2009/7138; Е.2008/715, К.2010/3868; Е.2008/7839, К.2010/3870).

28. 28 березня 2003 року, посилаючись на рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 14 травня 2001 р. (Е.2000/77, К.2001/22, див. пункт 31 нижче), 5-та палата адміністративного суду Анкари постановила, що вона не має юрисдикції розглядати позов, поданий сім'єю сержанта, який загинув в тій самій авіакатастрофі, про скасування рішення Пенсійного фонду про відхилення їхньої заяви про призначення щомісячної пенсії відповідно до Закону № 3713 (рішення Е.2002/754, К.2003/346). Справа була передана до Вищого військового адміністративного суду, який у рішенні від 13 травня 2004 року

відхилив позов, встановивши, що померлий не був жертвою тероризму (рішення Е.2003/14, К.2004/754). 30 вересня 2004 року цей суд відхилив подальшу скаргу на це рішення (рішення Е.2004 / 1199, К.2004 / 1480).

29. 2 жовтня 2009 року вдова померлого подала до Пенсійного фонду чергову заяву про призначення щомісячної пенсії, передбаченої Законом № 3713, від свого імені та від імені сина. Заяву було відхилено, скаргу на відхилення вимог було подано до 5-ї палати адміністративного суду м. Анкари, яку цей суд відхилив 11 березня 2010 року, встановивши, що він не має відповідної юрисдикції (Е.2009/1631, К.2001/343)¹. У своїх обґрунтуваннях він посилався на рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 11 грудня 2006 року (Е.2006/246, К.2006/236, див. пункт 32 нижче).

2. Рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів

30. 22 лютого 1999 року, реагуючи на прохання врегулювати колізію між рішеннями, прийнятими відповідно загальними адміністративними судами та Вищим військовим адміністративним судом, які дійшли різних висновків у питанні, що стосується подібних фактів та права, Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів ухвалив рішення (Е.1998/75, К.1999/4), яке містило такі аргументи:

«Перший абзац статті 24 Закону № 2247 про створення та функціонування Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, зі змінами, внесеними згідно з Законом № 2592, передбачає: «суперечність судових рішень наявна тоді, коли реалізація права стає неможливою через розбіжність між остаточними рішеннями, прийнятими щонайменше двома із судів, зазначених у статті 1, за умови, що ці рішення стосуються одного предмета та однієї й тієї ж причини позову, але не питання юрисдикції, та що принаймні одна зі сторін [справи] однакова.

На підставі цього положення, для виникнення колізії судових рішень усі наступні умови повинні бути кумулятивними: а) рішення, що виникли відповідно до певного конфлікту, повинні бути прийняті принаймні двома [різними] судами з числа судів загального права, військових чи адміністративних судів, б) предмет, причина позову та принаймні одна зі сторін повинні бути однаковими, с) два рішення мають бути остаточними; д) рішення повинні бути винесеними по суті справи та е) забезпечення реалізації права було унеможливлено через розбіжності між рішеннями.

Розгляд рішень, які, як стверджувалось, суперечать одне одному, виявив, що це рішення, винесені загальними адміністративними судами та військовим адміністративним судом, в яких об'єктивно предмет та причина позову, хоча і базуються на різних суттєвих фактах, є однакові і принаймні одна зі сторін (адміністративний орган-відповідач) однакова, відповідні рішення стали остаточними після вичерпання апеляційного процесу і вони обидва ухвалені по суті. Враховуючи це, встановлено, що перші чотири умови, необхідні відповідно

1. Вбачається, що провадження ще триває.

до положень статті 24 для того, щоб існувала колізія судових рішень, були дотримані.

Питання щодо того, чи в результаті цієї справи реалізація права стала неможливою ..., у ситуаціях, коли особі неможливо забезпечити реалізацію права через суперечливі рішення, винесені двома різними судами, стаття 24 залишає за рішенням Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів ...

... рішення адміністративного суду про скасування попереднього рішення не впливає на рішення Вищого військового адміністративного суду, яким відмовлено у задоволенні заяви, адміністративний орган-відповідач, який повинен був скасувати свій акт у контексті рішення адміністративного суду на користь Н. та F.G., не зобов'язаний виконувати це рішення стосовно N.T., яка не була стороною у цьому провадженні. Оскільки позов, поданий N.T., було відхилено, N.T. не може вважатись такою, що має право, визнане судовим рішенням.

... позивачка не може претендувати на право, визнане судовим рішенням, тому її заява повинна бути відхилена відповідно до статті 24 Закону № 2247, оскільки наявність умови про «неможливість виконати рішення», необхідна для визначення конфлікту судових рішень, не встановлена.

31. 14 травня 2001 року Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів ухвалив рішення (№ E.2000/77, K.2001/22), в якому вказувалось наступне:

«... Стислий виклад: питання звернення про скасування рішення Пенсійного фонду про відхилення заяви про призначення пенсії у зв'язку з втратою працездатності ... подана особою, визнаною за медичним висновком непридатною до військової служби, яка вважала, що проблеми зі здоров'ям були спричинені його військовою службою, вирішує Вищий військовий адміністративний суд.

...

Суть справи: ... Відповідно до статті 157 Конституції Туреччини, Вищий військовий адміністративний суд, хоча і заснований невійськовими органами влади, є судом першої та останньої юрисдикції для судового розгляду спорів, що виникають внаслідок адміністративних актів або дій, пов'язаних з військовою службою та які стосуються військовослужбовців. Однак було встановлено, що для спорів, що виникають внаслідок здійснення військових зобов'язань, не потрібно визначати, чи була зацікавлена особа військовослужбовцем збройних сил. ... Для того, щоб Вищий військовий адміністративний суд міг розглянути справу, оскаржуваний адміністративний акт повинен стосуватися «військовослужбовця збройних сил» і бути «пов'язаним із військовою службою ...»

Щоб визначити, чи адміністративний акт «пов'язаний з військовою службою», та вирішити, який суд є юрисдикційним, слід розглянути об'єкт відповідного акту. Якщо акт було прийнято відповідно до військових традицій, принципів та практики, його потрібно вважати пов'язаним із військовою службою ... А конкретніше, адміністративні акти, пов'язані з військовою службою, це ті, що пов'язані з можливостями ... військовослужбовців, їхнім ставленням та

поведінкою, їхньою військовою кар'єрою, їхніми правами та обов'язками як військовослужбовців, метою військової служби та особливостями місць, де вони проходять службу. Незалежно від того, чи в основі акту був невійськовий орган чи військовий, Вищий військовий адміністративний суд – це суд, відповідальний за розгляд справи, [порушеної] військовослужбовцем збройних сил, який був позбавлений вигоди.

... Вищий військовий адміністративний суд повинен розглянути та врегулювати спір, якщо адміністративний акт стосується військовослужбовця та пов'язаний з військовою службою».

32. 11 грудня 2006 року Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів ухвалив рішення (E.2006/246, K.2006/236), у якому визначив, який суд має юрисдикцію розглядати спори, що стосуються грошової компенсації відповідно до Закону № 3713. Відповідні його частини передбачають наступне:

«Факти: син позивачів ... помер 16 травня 2001 року в авіакатастрофі в Малаті-Аккадаг-Гюзюрду, коли розбився військовий транспортний літак, що летів з Діярбакиру в Анкару після в місії в регіоні з надзвичайним станом ...

[Хоча] заявники в ініційованому ними провадженні, після відмови Пенсійного фонду призначити пенсію, стверджували, що смерть сталася під час виконання обов'язків, які підпадають під сферу застосування Законів № 2330 та 3713, 3-тя палата адміністративного суду м. Анкари в рішенні від 27 червня 2002 року (E. 2001/1616, K. 2002/1095) відхилила їхню заяву, вважаючи, що те, що сталося, не було результатом терористичного акту. В апеляційному порядку 11-й відділ Вищого адміністративного суду в рішенні від 30 січня 2003 року (E: 2002/3971, K: 2003/495) скасував рішення суду нижчої інстанції, вважаючи, що суд повинен був визнати право заявника на права, регульовані Законами № 2330 та 3713, оскільки смерть його сина була пов'язана з терористичними актами. Справу було передано до суду нижчої інстанції, який підтвердив своє попереднє рішення, після чого адміністративні відділи Вищого адміністративного суду, засідаючи в пленарному засіданні, підтримали попереднє рішення 11-го відділу Вищого адміністративного суду в рішенні від 01 квітня 2004 (E: 2003/774, K: 2004/409) та знову скасували рішення суду нижчої інстанції ...

Хоча заявники звернулися до ... адміністративного органу-відповідача з питанням про грошову компенсацію після того, як Верховний адміністративний суд, засідаючи в пленарному засіданні, підтвердив, що смерть їхнього сина потрапляє під сферу застосування Законів № 2330 та № 3713, вони не отримали відповіді.

... 25 липня 2005 року зацікавлені сторони звернулись до загальних адміністративних судів з проханням скасувати таку неявну відмову адміністративного органу ... Адміністративний орган-відповідач подав заперечення про відсутність юрисдикції, стверджуючи, що юрисдикцію має Вищий військовий адміністративний суд ... У своєму рішенні від 2 березня 2006 року адміністративний суд м. Анкари відхилив це заперечення та заявив, що він дійсно має юрисдикцію. ... Адміністративний орган-відповідач подав заяву про розв'язання питання про юрисдикцію ...

Головний державний юрист у Вищому військово-адміністративному суді ... вважає, що спір ... підпадає під юрисдикцію Вищого військового адміністративного суду та що рішення 4-ї палати адміністративного суду м. Анкари щодо юрисдикції слід скасувати ... Головний державний юрист у Вищому адміністративному суді ... стверджує, що спір ... є предметом розгляду загальних адміністративних судів ...

... [оскільки], коли він розглядав питання про те, чи настала смерть сина заявників, військовослужбовця, внаслідок того, що він став жертвою терористичного акту, в розумінні положень Закону № 3713, або під час виконання обов'язків, передбачених Законом № 2330, або в результаті виконання таких обов'язків, або, як у цьому випадку ... при перегляді заходів [відмови] комісія з питань грошової компенсації враховувала військові здібності військовослужбовця ..., його поведінку ..., його військову кар'єру, його права та обов'язки як військовослужбовця, мету військової служби, особливості розташування військових місій, військові норми та традиції, і [оскільки] у цій справі виконується умова, що адміністративний акт повинен бути пов'язаний з військовою службою, Вищий військовий адміністративний суд має юрисдикцію у справі, яка в основі відповідного спору ...»

III. ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВО

33. У деяких європейських країнах існує лише один Верховний суд. Цей підхід застосовують у країнах «загального права», таких як Кіпр, Ірландія та Сполучене Королівство, а також в Албанії, Азербайджані, Хорватії, Данії, Естонії, Грузії, Угорщині, Ісландії, Латвії, Молдові, Норвегії, Румунії, Сан-Марино, Сербії, Словаччині та Швейцарії. Інші країни, такі як Німеччина, Австрія, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Фінляндія, Франція, Італія, Литва, Люксембург, «Колишня Югославська Республіка Македонія», Монако, Нідерланди, Польща, Португалія, Чехія, Швеція та Україна, мають два чи більше верховних суди.

34. У багатьох із цих країн законодавство не передбачає жодних способів врегулювання можливих колізій судової практики між верховними судами, існують лише засоби вирішення можливих конфліктів юрисдикції. Органом, відповідальним за врегулювання таких конфліктів, може бути суд або підрозділ суду, спеціально наділений такими повноваженнями (Франція, Люксембург, Болгарія, Литва, Чеська Республіка). В Італії закон надає такі повноваження Касаційному суду; в Австрії та Андоррі – Конституційному суду, а в Монако – Верховному суду. У Польщі немає визначеного судового органу, відповідального за вирішення юрисдикційних конфліктів. Лише в невеликій кількості країн існують суди, яким доручено вирішувати конфлікти прецедентної практики між верховними судами (Німеччина, Україна та Греція). У Болгарії законодавство передбачає засновані на досвіді засоби врегулювання конфліктів.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

35. Заявники стверджували, що провадження у національних судах були несправедливими та що можливість того, що один факт може мати різні правові оцінки в різних судах, суперечить принципам рівності перед законом та послідовності його застосування. Вони стверджували, що сім'ї жертв, які загинули в тій самій авіакатастрофі, що і їхній син, подавали подібні позови та вигравали свої справи у загальних адміністративних судах.

36. Заявники посилалися на пункт 1 статті 6 Конвенції, відповідні частини якого сформульовано так:

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... (судом), ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

37. Суд зазначає, що у заяві, у формі допоміжного питання, заявники також скаржились на те, що влада Туреччини не вжила жодних заходів проти виробника літака, який розбився. Оскільки цю скаргу не було подано до Великої палати, вона схвалює загальний підхід, прийнятий Палатою (рішення Палати, п. 62), і вважає, що немає потреби розглядати цей пункт окремо.

A. Рішення палати

38. Палата вважає, що до її функцій не входить порівняння різних рішень національних судів, навіть якщо вони виносились в очевидно подібних провадженнях, вона повинна поважати незалежність цих судів. Беручи до уваги позицію Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, який підтвердив юрисдикцію Вищого військового адміністративного суду, палата також вирішила, що заявники не можуть стверджувати, що їм було відмовлено у правосудді на основі результату розгляду їхнього спору цим судом або висновку, до якого він дійшов. Тому палата встановила, що в межах обставин цієї справи не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (рішення Палати, пункти 54-61).

В. Доводи сторін

1. Заявники

39. У заявників не було сумнівів, що адміністративний суд м. Анкари, Вищий адміністративний суд та Вищий військовий адміністративний суд розглядали передані їм подібні справи. Враховуючи це, рішення Вищого військового адміністративного суду не задовольнити їхній позов відповідно до положень Закону № 3713 було суперечливим, оскільки воно не відповідало тлумаченню Адміністративного суду м. Анкари та Вищого адміністративного суду.

40. Крім того, заявники стверджували, що Вищий військовий адміністративний суд проігнорував рішення, винесені загальними адміністративними судами у подібних справах, хоча його увага зверталась на ці рішення, та що це було порушенням принципу рівності, закріпленого в статті 10 Конституції Туреччини. Крім того, заявники стверджували, що відмінності в тлумаченнях між двома верховними судами в одній країні не повинна мати наслідком позбавлення певних громадян їхніх прав. У зв'язку з цим вони ще раз наголосили на своєму аргументі, що відмінності в тлумаченнях між загальними адміністративними судами та військовим адміністративним судом непоправно порушили принцип послідовності застосування права.

41. Вони також стверджували, що це суперечливе тлумачення також підриває принцип юридичної визначеності, а також загальні принципи права. У зв'язку з цим заявники оскаржили висновки Палати, яка, хоча і вважала прикритим факт різного тлумачення одних й тих самих правових положень, вирішила, що одного лише цього факту недостатньо для констатації підриву принципу юридичної визначеності.

42. Далі заявники оскаржили рішення 4-ї Палати адміністративного суду м. Анкари про відсутність юрисдикції щодо їхньої справи, враховуючи, що інші палати цього суду вважали, що вони справді мають відповідну юрисдикцію. У зв'язку з цим вони скаржились на те, що Палата не зробила жодного висновку з цього факту відповідно до положень статті 6 Конвенції.

2. Уряд

43. Уряд стверджував, що з огляду на принцип незалежності судів, рішення одного суду не мали обов'язкової дії для інших судів, що належать до тієї самої чи іншої юрисдикції. Тільки рішення верховних судів були обов'язковими для судів нижчих інстанцій в межах ієрархічної системи тієї ж юрисдикції. Таким чином, різні рішення загальних адміністративних судів не мали обов'язкової сили ні для

інших загальних адміністративних судів, ні, відповідно, для Вищого військового адміністративного суду.

44. Уряд також підтвердив, що рішення 4-ї Палати адміністративного суду м. Анкари про те, що вона не має юрисдикції розглядати справу заявників, не можна вважати необґрунтованим. Це рішення було прийнято відповідно до критеріїв, викладених у рішенні Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 14 травня 2001 року, на яке було зроблено посилання та у якому було враховано зв'язок з військовою службою для визначення юрисдикції Вищого військового адміністративного суду. Уряд також підтвердив, що рішення Вищого військового адміністративного суду також не можна вважати необґрунтованим, оскільки воно відповідає положенням статті 21 Закону № 3713: причиною авіакатастрофи не був теракт.

45. Уряд стверджував, що у контексті правових положень, пов'язаних з Законом про Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів, факти цієї справи не стосуються конфлікту юрисдикції або суперечливих рішень. Уряд стверджував, що не було жодної двозначності чи невизначеності щодо того, який суд був компетентним розглядати справу заявників і що національне законодавство є цілком чітким щодо цього питання. У статті 157 Конституції Туреччини (див. пункт 21 вище) визначено, що Вищий військовий адміністративний суд є органом, який розглядає судові спори щодо військовослужбовців або військової служби та що відповідні положення Конституції Туреччини відтворено в статті 20 Закону про Вищий військовий адміністративний суд. Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів також підтвердив цей підхід у своїх рішеннях від 14 травня 2001 року та 11 грудня 2006 року (див. пункти 31 та 32 вище). Отже, право заявників на суд не було обмежено в результаті двозначності чи невизначеності.

46. Уряд також стверджував, що в цій справі не було жодного суперечливого тлумачення закону. Посилаючись на статтю 24 Закону про Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів (див. пункт 24 вище) та рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 22 лютого 1999 року (див. пункт 30 вище), вони стверджували, що врегулювання суперечливих рішень судів у різних юрисдикціях відбувається лише у виняткових ситуаціях, коли реалізація права, встановленого рішенням суду, стає неможливою. Вихід за межі цієї виняткової обставини означав би незаконне втручання у незалежність судів різних юрисдикцій, кожен з яких має свій механізм перегляду для врегулювання суперечливих судових рішень. У зв'язку з цим Уряд посилався на справу «Каракая проти Туреччини» (*Karakaya v. Turkey*)(рішення), № 30100/06, від 25 січня 2011 р.).

47. Уряд визнав, що між судами різних юрисдикцій існували різні тлумачення, але стверджував, що це був належний суд, який виніс

рішення проти заявників. Структура турецьких судів у рамках різних юрисдикцій залежить від організації судової системи. Спосіб організації судових систем та питання юрисдикції судів належить до поля свободи розсуду Високих Договірних Сторін. Уряд стверджував, що якби один суд, який мав юрисдикцію у справі, прийняв рішення, відмінне від рішення суду, який не мав юрисдикції, було б несправедливим стверджувати, що останнє рішення має перевагу.

48. Наостанок, Уряд вважав, що ця справа є унікальною і відрізняється від інших справ, що стосуються суперечливої практики, яку Суд мав розглядати в минулому, і що тому не було відповідного прецеденту. Уряд додав, що несприятливе рішення суду не означає відсутності юридичної визначеності у застосуванні закону.

С. Оцінка Суду

1. Загальні принципи

49. Суд від самого початку повторює, що його завданням не є підміна національних судів. Насамперед національні органи влади, зокрема суди, повинні розв'язувати проблеми тлумачення національного законодавства (див. рішення у справах «Бруалла Гомес де ла Торре проти Іспанії» (*Brualla Gómez de la Torre v. Spain*), від 19 грудня 1997 року, п. 31, *Звіти про судові рішення та ухвали 1997-VIII*, «Уейт і Кеннеді проти Німеччини» (*Waite and Kennedy v. Germany*) [ВП], № 26083/94, п. 54, ЄСПЛ 1999-I; та «Саез Месо проти Іспанії», (*Saez Maeso v. Spain*) № 77837/01, п. 22, від 9 листопада 2004 р.). Його роль полягає в тому, щоб перевірити, чи наслідки такого тлумачення сумісні з положеннями Конвенції (див. «Кучоглу проти Болгарії» (*Kuchoglu v. Bulgaria*), № 48191/99, п. 50, від 10 травня 2007 р. та «Ішяр проти Болгарії» (*Işyar v. Bulgaria*), № 391/03, п. 48, від 20 листопада 2008 р.).

50. Враховуючи це, за винятком випадків очевидного свавілля, ставити під сумнів тлумачення національного законодавства національними судами не є роллю суду (див., наприклад, рішення у справі «Адамсон проти Латвії» (*Adamsons v. Latvia*), № 3669/03, п. 118, від 24 червня 2008 р.). Так само щодо цього питання, порівнювати різні рішення національних судів зовсім не є функцією Суду, навіть якщо вони винесені в очевидно подібних провадженнях, він повинен поважати незалежність цих судів (див. рішення у справах «Енгель та інші проти Нідерландів» (*Engel and Others v. the Netherlands*), від 8 червня 1976 р., п. 103, Серія А № 22; «Грегоріо де Андраде проти Португалії» (*Gregório de Andrade v. Portugal*), № 41537/02, п. 36, від 14 листопада 2006 р. й «Адамсон» (*Adamsons*), згадане вище, п. 118).

51. Суд вже визнав, що можливість появи суперечливих судових рішень є невіддільною рисою будь-якої судової системи, яка базується на мережі судів першої інстанції та апеляційних судів, що мають повноваження на території їхньої територіальної юрисдикції. Такі розбіжності можуть також виникати в межах одного й того ж суду. Це саме собою не можна вважати таким, що суперечить Конвенції (див. рішення у справі «Сантос Пінто проти Португалії» (*Santos Pinto v. Portugal*), № 39005/04, п. 41, від 20 травня 2008 р.).

52. Суду неодноразово доводилось розглядати справи, що стосуються суперечливих судових рішень (див., серед інших документів, рішення у справах «Зелінські, Прадал і Гонсалес та інші проти Франції» (*Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others v. France*) [ВП], № 24846/94 та 34165/96 до 34173/96, ЄСПЛ 1999-VII, «Падурару проти Румунії» (*Paduraru v. Romania*), № 63252/00, ЄСПЛ 2005-XII (витяги), «Беян проти Румунії (№ 1)» (*Beian v. Romania (no. 1)*), № 30658/05, ЄСПЛ 2007-XIII (витяги) та «Йордан Йорданов та інші проти Болгарії» (*Jordan Jordanov and Others v. Bulgaria*), № 23530/02, від 2 липня 2009 р.) і, таким чином, він мав можливість виносити рішення про умови, за яких суперечливі рішення національних верховних судів порушували вимогу справедливого судового розгляду, передбачену пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справах «Перез Аріас проти Іспанії» (*Perez Arias v. Spain*) 32978/03, п. 25, від 28 липня 2007 р., «Беян (№ 1)» (*Beian (no. 1)*), згадане вище, пункти 34-40, «Штефан і Штеф проти Румунії» (*Ştefan and Ştef v. Romania*), № 24428/03 та 26977/03, пункти 33-36, від 27 січня 2009 р., «Йордан Йорданов та інші» (*Jordan Jordanov and Others*), згадане вище, пункти 48-49, і «Шварцкопф і Тауссік проти Чеської Республіки» (*Schwarzkopf and Taussik v. the Czech Republic*)(рішення), № 42162/02, від 2 грудня 2008 р.).

53. При прийнятті відповідних рішень, Суд пояснював критерії, якими він керувався при здійсненні оцінювання та які полягають у визначенні того, чи існують «глибинні та довготривалі розбіжності» у практиці верховного суду, чи національне законодавство передбачає механізм подолання цієї непослідовності, чи застосовують цей механізм, і, якщо це доречно, які результати його застосування (див. рішення у справі «Йордан Йорданов та інші» (*Jordan Jordanov and Others*), згадане вище, пункти 49-50).

54. Суд також повинен був ухвалювати рішення щодо суперечливих рішень, які могли бути винесені в межах одного апеляційного суду (див. рішення у справі «Тудор Тудор проти Румунії» (*Tudor Tudor v. Romania*), № 21911/03, від 24 березня 2009 р.) або рівних районних судів, що діють як остання інстанція (див. рішення у справі «Штефаніка та інші проти Румунії» (*Ştefănică and Others v. Romania*), № 38155/02, 2 листопада 2010 р.). Окрім

«глибинного та довготривалого» характеру розбіжностей, юридична невизначеність, яка виникає внаслідок непослідовної практики відповідних судів та відсутності механізмів розв'язання питання суперечливих рішень, також визнавались порушенням права на справедливий суд (див. рішення у справі «Тудор Тудор» (*Tudor Tudor*), згадане вище, пункти 30-32 та «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), згадане вище, пункти 37-38).

55. У зв'язку з цим Суд неодноразово повторював про важливість встановлення відповідних механізмів для забезпечення послідовності та єдності судової практики (див. рішення у справі «Шварцкопф і Тауссік» (*Schwarzkopf and Taussik*), згадане вище). Він також вказував, що організація своєї правової системи таким чином, щоб уникнути ухвалення суперечливих судових рішень є обов'язком держав (див. рішення у справах «Вріоні та інші проти Албанії» (*Vrioni and Others v. Albania*), № 2141/03, п. 58, 24 березня 2009 р., «Муллаї та інші проти Албанії» (*Mullai and Others v. Albania*), № 9074/07, п. 86, 23 березня 2010 р. і «Брезовець проти Хорватії» (*Brezovec v. Croatia*), п. 13488/07, п. 66, 29 березня 2011 р.).

56. Оцінка обставин, які подано для розгляду перед Судом, також завжди базувалася на принципі юридичної визначеності, який імпліцитно передбачається у всіх статтях Конвенції та становить один із фундаментальних аспектів верховенства права (див., серед інших документів, рішення у справах «Беян» (№ 1) (*Beian (no. 1)*), згадане вище, п. 39, «Йордан Йорданов та інші» (*Jordan Jordanov and Others*), згадане вище, п. 47, та «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), згадане вище, п. 31). Дійсно, невизначеність, чи юридична, чи адміністративна чи така, яка впливає із практики, що застосовується владою, є фактором, який необхідно враховувати при розгляді поведінки держави (див. рішення у справах «Падурару» (*Păduraru*), згадане вище, п. 92, «Беян» (№ 1) (*Beian (no. 1)*), згадане вище, п. 33 та «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), згадане вище, п. 32).

57. Щодо цього питання, Суд також ще раз наголошує, що право на справедливий судовий розгляд слід тлумачити в контексті преамбули Конвенції, яка проголошує верховенство права як складову частину спільної спадщини Договірних держав. Одним із фундаментальних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності (див. рішення у справі «Брумареську проти Румунії» (*Brumărescu v. Romania*) [ВП], № 28342/95, п. 61, ЄСПЛ 1999-VII), який, *серед іншого*, гарантує певну стабільність у правових ситуаціях та сприяє довірі громадськості до судів (див. рішення у справі, з відповідними змінами, «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), згадане вище, п. 38). Постійна наявність суперечливих судових рішень, з іншого боку, може створити стан юридичної невизначеності, яка, скоріш за все зменшить довіру громадськості до судової системи, тоді як така довіра є однозначно

однією з основних складових держави, заснованої на верховенстві права (див. рішення у справі «Падурару» (*Paduraru*), згадане вище, п. 98, «Вінчич та інші проти Сербії» (*Vinčić and Others v. Serbia*), п. 44698/06 та інші, п. 56, від 1 грудня 2009 р. і «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), згадане вище, п. 38).

58. Однак Суд зазначає, що вимоги юридичної визначеності та захисту легітимної довіри громадськості не створюють права на єдність судової практики (див. рішення у справі «Унедік проти Франції» (*Unédic v. France*), № 20153/04, п. 74, від 18 грудня 2008 р.). Розвиток судової практики сам собою не суперечить належному здійсненню правосуддя, оскільки відсутність динамічного та еволюційного підходу могла б заважати проведенню реформи або вдосконаленню (див. рішення у справі «Атанасовські проти Колишньої Югославської Республіки Македонія» (*Atanasovski v. «the Former Yugoslav Republic of Macedonia»*), № 36815/03, п. 38, 14 січня 2010 р.).

2. Застосування відповідних принципів до цієї справи

а) Попередні зауваження

59. Суд одразу зазначає, що ця справа відрізняється від тих, які він мав можливість розглядати раніше, тим, що тут йдеться не про суперечливі остаточні судові рішення в межах однієї системи судової юрисдикції, а скоріше про стверджувану невідповідність рішень двох ієрархічно не пов'язаних, різних та незалежних типів судів.

60. Враховуючи це, Суд вважає, що, сформульовані в суттєво відмінному від цього випадку контексті, критерії та принципи, розроблені у зазначеній вище прецедентній практиці, не можуть бути перенесені як такі в цю справу, яка, хоча і стосується типу скарг, щодо якого Суд вже мав можливість ухвалити рішення, все ж таки порушує нове правове питання. Однак ці критерії та принципи можуть скеровувати Суд в оцінці обставин цієї справи. Отже, Суд спочатку має розглянути питання про наявність суперечливих судових рішень у цій справі, якщо вони є, то Суд потім розгляне, враховуючи конкретні обставини даної справи, чи ці суперечливі рішення порушили пункт 1 статті 6 Конвенції.

б) Чи були суперечливі судові рішення

61. Суд ще раз наголошує, що різне вирішення двох спорів не може розглядатись як суперечлива практика, коли це виправдано відмінністю фактичних ситуацій, що розглядаються (див. ухвалу у справі «Ерол Укар проти Туреччини» (*Erol Uçar v. Turkey*), № 12960/05, від 29 вересня 2009 р.). У цій справі з наявних у Суді доказів випливає, що відмінності, на які скаржились заявники, не

пов'язані з розглянутими різними національними судами фактичними ситуаціями, які були ідентичними, а полягали в застосуванні норм матеріального права та ухваленні щодо них остаточних судових рішень (*res judicata*).

62. У зв'язку з цим Суд зазначає, що сторони подали кілька рішень національних судів щодо сімей військовослужбовців, які загинули в тій самій авіакатастрофі, що й син заявників. Читаючи ці рішення, Суд насамперед зазначає, що військовослужбовці, про яких йдеться, поділяються на дві категорії: ті, чиєю місією була боротьба з тероризмом, та екіпаж літака (див. пункти 17 та 25-26 вище).

63. Суд також зазначає, що різні справи, передані до загальних адміністративних судів, на які посилаються заявники у своїх твердженнях, стосуються апеляцій сімей жертв нещасного випадку на рішення Пенсійного фонду Туреччини, яким, *серед іншого*, відхилено їхні заяви про призначення пенсії відповідно до Закону № 3713.

64. Нарешті, Суд із матеріалів справи зауважує, що чотирнадцять справ, порушених сім'ями жертв, було розглянуто по суті загальними адміністративними судами, які встановили причинний зв'язок між авіакатастрофою та боротьбою з тероризмом, *обов'язковою* умовою для отримання прав, передбачених статтею 21 Закону № 3713, без врахування відмінностей щодо виду обов'язків, які виконували померлі військовослужбовці (див. пункти 25-26 вище).

65. Таким чином, загальні адміністративні суди ухвалили рішення на користь позивачів, їх тлумачення умов застосування Закону № 3713 відрізнялося від рішення Вищого військового адміністративного суду, який у справі заявників не знайшов такого причинного зв'язку та відхилив їхню заяву про скасування рішення Пенсійного фонду (див. пункт 16 вище).

66. Ці відмінності в тлумаченні призвели до різної правової оцінки судів двох типів щодо справді подібних справ. Таким чином, загальні адміністративні суди (адміністративний суд м. Анкари та Вищий адміністративний суд) і Вищий військовий адміністративний суд дійшли до діаметрально протилежних висновків. Крім того, Уряд погодився з наявністю цих різних тлумачень (див. пункт 47 вище). Тут варто зазначити, що у рішенні, винесеному Вищим військовим адміністративним судом у справі заявників, не було згадано жодних відмінностей, здатних відрізнити їхню справу від тих, які було розглянуто загальними адміністративними судами (див. пункт 16 вище).

67. У такому разі очевидно, що Суд стикається з дуже рідкісною справою, коли обставини та наслідки тієї самої події, авіакатастрофи, національні суди тлумачили по-різному. При цьому необхідно пам'ятати, що сам лише висновок про суперечність судової практики не є достатнім для визнання порушення статті 6 Конвенції. Суд

повинен оцінити вплив суперечливої судової практики з точки зору принципу справедливого судового розгляду та, зокрема, з урахуванням принципу юридичної визначеності.

с) Чи призвели суперечливі судові рішення до порушення пункту 1 статті 6 Конвенції

68. Перш за все, Суд зазначає, що питання суперечливих рішень за обставин даної справи безпосередньо пов'язане з організаційною структурою судової системи Туреччини, де загальні адміністративні суди із загальною юрисдикцією співіснують поряд із військовим адміністративним судом, який має спеціальну юрисдикцію (див. пункти 20-21 та 45 вище). Однак це лише один із прикладів різноманіття правових систем, що існують у Європі, і Суд не має завдання стандартизувати їх (див., з відповідними змінами, рішення у справі «Такске проти Бельгії» (*Taxquet v. Belgium*) [ВП], № 926/05, п. 83, від 16 листопада 2010 р.).

69. Крім того, у справах, що впливають з окремих клопотань, завданням Суду не є перегляд відповідного законодавства або оскаржуваної практики абстрактно. Натомість Суд повинен обмежитися, наскільки це можливо, не випускаючи з уваги загального контексту, вивченням питань, порушених у справі, яку він розглядає (див., серед інших документів, рішення у справі «N.C. проти Італії» (*N.C. v. Italy*) [ВП], № 24952/94, п. 56, ЄСПЛ 2002 – X, та *Taxquet*, згадане вище, п. 83).

70. Отже, тут завдання Суду полягає не в тому, щоб абстрактно розглянути сумісність судової системи Туреччини, з її двома різними типами адміністративних судів, із Конвенцією, а в тому, щоб конкретно визначити наслідки суперечливої судової практики щодо права на справедливий судовий розгляд, закріпленого у пункті 1 статті 6 Конвенції (див., наприклад, та з відповідними змінами, «Падовані проти Італії» (*Padovani v. Italy*), 26 лютого 1993 р., п. 24, Серія А, № 257-В).

71. Суд насамперед зазначає, що оскаржувані суперечливі судові рішення щодо тлумачення статті 21 Закону № 3713 були результатом одночасного залучення загальних адміністративних судів та Вищого військового адміністративного суду у справі, які порушують фактично одне і те ж питання (див. пункти 62-66 вище). Це виявляє конфлікт юрисдикції між цими двома типами судів, які паралельно були покликані ухвалювати рішення з одного і того ж правового питання.

Отже, Суд погоджується з висновком палати про те, що першопрічиною суперечливих судових рішень, на які скаржились заявники, було те, що ці різні суди не дотримались меж своєї юрисдикції (див. рішення палати, п. 57).

73. Далі, зважаючи на аргументи Уряду про те, що не існує жодних сумнівів у тому, що Вищий військовий адміністративний суд мав юрисдикцію у справі, про яку йдеться тут (див. пункт 45 вище), Суд зазначає, що Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів, створений, *серед іншого*, для врегулювання конфліктів юрисдикції між загальними, адміністративними та військовими судами (див. пункти 22 і 24 вище), мав можливість прийняти рішення щодо питання про юрисдикцію загальних адміністративних судів та Вищого військового адміністративного суду.

74. Щодо цього, він постановив, що Вищий військовий адміністративний суд має юрисдикцію у справах, що стосуються військових пенсій або надбавок (див. пункти 31-32 вище). Дійсно, коли 4-та палата адміністративного суду м. Анкари заявила, що позов, поданий заявниками, знаходиться поза юрисдикцією цього суду і, скоріше, є справою, підсудною Вищому військовому адміністративному суду (див. пункт 14 вище), вона посилалася на рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 14 травня 2001 р. (див. пункт 31 вище).

75. У цьому зв'язку палата встановила, що втручання Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів допомогло врегулювати розбіжності між позиціями загальних адміністративних судів та військового адміністративного суду щодо їхніх відповідних сфер компетенції, в принципі поклавши край втручанням загальних адміністративних судів у сферу, яка підпадає під юрисдикцію військового адміністративного суду (див. рішення палати, п. 57-58).

76. Однак Велика палата не поділяє цих висновків. Беручи до уваги представлені сторонами докази, вона зазначає, що, незважаючи на втручання Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів та його рішення про те, що Вищий військовий адміністративний суд має юрисдикцію у справі, що розглядається, загальні адміністративні суди продовжували приймати справи, аналогічні до поданих заявниками, та ухвалювати рішення по суті (див. пункти 25-27 вище).

77. Згідно з поясненнями Уряду на слуханні у Великій палаті, хоча «принципові рішення» Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів щодо юрисдикції є обов'язковими, інші його рішення мають лише значення та авторитет прецедентів, якими повинні керуватися національні суди при вирішенні справ. Рішення є "принциповим", коли про це у ньому зазначається.

78. У цій справі Суд зазначає, що рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, на які посилався Уряд (див. пункти 44-45 вище), про підтримку юрисдикції Вищого військового адміністративного суду не були принциповими рішеннями, і що вони не змогли силою свого авторитету нав'язати свою позицію всім загальним адміністративним судам, які продовжували розглядати та

вирішувати позови, подібні до поданих заявниками (див. пункти 25-27 вище).

79. З врахуванням сказаного вище і незалежно від того, якої ваги надають обрані загальні адміністративні суди рішенням відповідного Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, Суд наголошує, що в будь-якому випадку роль Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів не полягає у вирішенні питань суперечливої практики. Хоча він і має повноваження врегульовувати конфлікти між різними судами, він може це робити лише у винятковій ситуації, коли рішення є настільки суперечливими, що їх виконання призведе до відмови у справедливості для відповідної сторони (див. пункти 24 і 30 вище), а така ситуація у цій справі не виникає. Таким чином, його втручання не пов'язане зі скаргою, яку заявники подали до Суду.

80. Суд зазначає, що він уже раніше вказував, що виявлені суперечності судової практики, в принципі, слід вирішувати шляхом встановлення тлумачення, якого потрібно дотримуватися, та гармонізації судової практики за допомогою наділених відповідними повноваженнями механізмів (див. серед багатьох інших документів, рішення у справі «Беян» (№ 1) (*Beian (no. 1)*), згадане вище, пункти 37 та 39). Разом з тим варто зазначити, що ці принципи було викладено у справах, де різні тлумачення, які Суд повинен був дослідити, виникли в межах однієї юрисдикції судової системи стосовно правових положень, щодо яких Верховний суд може здійснювати свої повноваження з уніфікації (див. пункт 59 вище, див. також, серед інших документів, рішення у справах «Беян» (№ 1) (*Beian (no. 1)*), згадане вище, п. 37 та «Шварцкопф і Тауссік» (*Schwarzkopf and Taussik*), згадане вище).

81. Хоча такі міркування виникають там, де суперечливі рішення виникають в ієрархічній судовій структурі, їх не може бути перенесено у цю справу. Суд вважає, що у національному правовому контексті, що характеризується, як і в цій справі, наявністю кількох Верховних судів, які не підпадають під дію жодної загальної ієрархії судових органів, він не може вимагати запровадження механізму вертикального перегляду того підходу, який ті суди обрали для вирішення відповідних справ. Висунення такої вимоги виходило б за межі вимог справедливого судового розгляду, передбаченого пунктом 1 статті 6 Конвенції.

82. Ба більше, Суд зазначає, що відсутність спільного регуляторного органу, повноваження якого поширюється на Верховні суди, у цій справі Вищий адміністративний суд та Вищий військовий адміністративний суд, здатного встановити такі тлумачення, яких повинні дотримуватися ці суди, не є специфікою судової системи Туреччини. У багатьох європейських державах, в судових системах яких функціонують два або більше верховних суди, також немає таких

органів (див. пункт 34 вище). Однак це саме собою не можна вважати порушенням Конвенції.

83. Суд також вважає, що в такій судовій системі, як у Туреччині, з декількома різними юрисдикціями судів і де кілька Верховних судів існують поруч і повинні одночасно та паралельно давати тлумачення закону, досягнення узгодженості закону може зайняти час і, отже, можуть допускатися періоди наявності суперечливої судової практики без підриву для юридичної визначеності.

84. Оскільки прецедентна практика не є незмінною, а навпаки, еволюційною за своєю суттю, Суд вважає, що принцип належного здійснення правосуддя не може застосовуватися для встановлення суворих вимог щодо єдності судової практики (див. рішення у справі «Унедік» (*Unédic*), згадане вище, п. 73, та «Атанасовські» (*Atanasovski*), згадане вище, п. 38). Однак обов'язком Суду є забезпечити дотримання цього принципу через втручання, у разі необхідності, задля справедливості провадження або верховенства права, щоб зупинити невизначеність, породжену суперечливими рішеннями, ухваленими різними судами щодо одного і того ж питання. Необхідно дотримуватись юридичної визначеності, якої Суд прагне досягти, поважаючи автономію та незалежність ухвалення рішень національними судами, при дотриманні принципу субсидіарності, що лежить в основі правової системи Конвенції.

85. У зв'язку з цим Суд ще раз наголошує, що тлумачення є невіддільною частиною роботи органів судової влади. Як би чітко не було розроблено правове положення, існує неминучий елемент судового тлумачення (див., серед інших документів, рішення у справі «Башкая та Окчуоглу проти Туреччини» (*Başkaya and Okçuoğlu v. Turkey*) [ВП], № 23536/94 та 24408/94, п. 39, ЄСПЛ 1999-IV). Визначення, який закон та при яких умовах застосувати є частиною цього індивідуалізованого підходу до закону.

86. Це означає, що два суди, кожен із яких має свою юрисдикцію, розглядаючи різні справи, цілком можуть дійти до рівних, але все ж таки раціональних та обґрунтованих висновків щодо одного і того ж правового питання, порушеного за аналогічними фактичними обставинами. Потрібно визнати, що розбіжності в підходах, які можуть виникнути між судами, є лише неминучим результатом процесу тлумачення правових положень та адаптації їх до фактичних ситуацій, які вони повинні охоплювати.

87. Такі розбіжності можна допускати, якщо національна правова система спроможна їх враховувати. Суд вважає, що у цій справі верховні суди, про які йде мова, Вищий адміністративний суд та Вищий військовий адміністративний суд, мають можливість врегулювати розбіжності самі, вирішивши застосувати однаковий

підхід чи дотримуючись меж відповідних сфер їхньої юрисдикції та утримуючись від втручання в одну і ту ж сферу права.

88. Подібно до того, як Суд не може діяти як суд третьої чи четвертої інстанції та переглядати вибір національних судів щодо тлумачення правових положень та суперечностей, які можуть виникати, він хотів би наголосити, що втручання лише через наявність суперечливих судових рішень також не є його завданням.

89. Для Суду, якщо немає доказів свавільності, розгляд наявності та наслідків таких суперечливих рішень не означає вивчення розумності підходу, який обрали національні суди (див. рішення у справах «Вінчич та інші» (*Vinčić and Others*) згадане вище, п. 56, «Ішик проти Туреччини» (*Işık v. Turkey*) (рішення), № 35224/05, від 16 червня 2009 р. та «Іванов та Дімітров проти «Колишньої Югославської Республіки Македонія» (*Ivanov and Dimitrov v. «the Former Yugoslav Republic of Macedonia»*), № 46881/06, п. 32, від 21 жовтня 2010 р.). Як зазначено вище (див. пункт 50), його роль стосовно пункту 1 статті 6 Конвенції обмежена справами, де оскаржуване рішення є явно свавільним.

90. Отже, навіть незважаючи на те, що тлумачення Вищого військового адміністративного суду статті 21 Закону № 3713 було несприятливим для заявників, таке тлумачення, яким би несправедливим воно їм не здавалося у порівнянні з прийнятим загальними адміністративними судами рішенням, саме собою не є порушенням статті 6 Конвенції.

91. З огляду на висновок Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів (див. пункти 31-32 вище), варто також зазначити, що Вищий військовий адміністративний суд був органом, юрисдикцією якого є розгляд того виду спору, про який тут йдеться, що за обставин цієї справи рішення 4-ї палати Адміністративного суду м. Анкари про відсутність юрисдикції у справі заявників, зовсім не було свавільним.

92. Також заявники не можуть стверджувати, що їм було відмовлено у правосудді в результаті розгляду їхнього спору Вищим військовим адміністративним судом або висновку, до якого він дійшов. Прийняте Вищим військовим адміністративним судом рішення у справі заявників, належало до його юрисдикції та в ньому немає нічого, що саме собою могло б вимагати втручання Суду.

93. Необхідно зазначити, що рішення щодо заявників були належним чином обґрунтовані з точки зору фактів та закону (див. пункти 16 та 19 вище) і що тлумачення Вищим військовим адміністративним судом фактів, поданих йому для дослідження, не можна назвати свавільним, необґрунтованим чи здатним вплинути на справедливість провадження, це був просто випадок застосування національного законодавства.

94. З огляду на зазначене вище Суд ще раз наголошує, що він повинен уникати будь-якого невинного втручання у здійснення

державами своїх судових функцій або в організацію їхніх судових систем. Відповідальність за узгодженість їхніх рішень лежить головним чином на національних судах і будь-яке втручання Суду повинно бути винятковим.

95. У цій справі Суд вважає, що обставини не вимагають ніякого втручання та що пошук рішень для оскаржуваної суперечності судової практики *щодо* пункту 1 статті 6 Конвенції не належить до завдань Суду. У будь-якому випадку, індивідуальне звернення до Суду не може бути використано як засіб вирішення або усунення суперечностей судової практики, які можуть виникнути у національному законодавстві, або як механізм перегляду для виправлення невідповідностей рішень різних національних судів.

96. Відповідно, Суд вважає, що не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

НА ЦИХ ПІДСТАВАХ СУД

Постановляє, десятьма голосами проти семи, що не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Учинено англійською та французькою мовами й проголошено публічно в Палаці прав людини в Страсбурзі 20 жовтня 2011 року.

Майкл О'Бойл (Michael O'Boyle)
Заступник секретаря

Ніколас Братца (Nicolas Bratza)
Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додається окрема думка суддів Братца (Bratza), Касадеваля (Casadevall), Важич (Vajić), Шпільмана (Spielmann), Розакіса (Rozakis), Ковлера (Kovler) та Мійович (Mijović).

Н.Б.
М.О.Б.

СПІЛЬНА ОКРЕМА ДУМКА СУДДІВ БРАТЦА,
КАСАДЕВАЛЯ, ВАЖИЧ, ШПІЛЬМАНА, РОЗАКІСА,
КОВЛЕРА ТА МІЙОВІЧ

(Переклад)

1. На відміну від більшості, ми вважаємо, що у цій справі було наявне порушення статті 6 Конвенції.

2. Щоб розглянути ситуацію в перспективі, ми з самого початку хотіли б чітко пояснити, що в основі цієї справи лежить не той факт, що тлумачення Вищим військовим адміністративним судом статті 21 Закону № 3713 було несприятливим для заявників. Справа також не стосується того, чи було рішення 4-ї палати адміністративного суду м. Анкари про те, що вона не мала юрисдикції у справі заявників, свавільним, чи рішення, що стосуються заявників, були належним чином обґрунтовані з точки зору фактів та закону (пункти 90-93 рішення). Також, всупереч припущенню у рішенні, справа не стосується просто «здійснення державами своїх судових функцій або ... організації їхніх судових систем» (пункт 94), на наш погляд, це швидше стосується «очевидної дисфункції» турецької судової системи, що призвело до порушення статті 6 Конвенції.

3. Насправді відсутність ефективного механізму гармонізації судової практики не лише спричинила, але, що ще гірше, продовжила колізію прецедентного права між загальними та військовим адміністративними судами, що в цій справі призвело до результатів, які дали враження «свавільності». На додаток до цього, в системі адміністративного суду продовжує існувати суперечлива практика.

4. Ми наголошуємо, що, як це зазначено у пункті 57 цього рішення, право на справедливий судовий розгляд слід тлумачити в контексті преамбули Конвенції, яка проголошує верховенство права як складову частину спільної спадщини Договірних держав. Одним із фундаментальних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності (див. рішення у справі «Брумареску проти Румунії» (*Brumărescu v. Romania*) [ВП], № 28342/95, п. 61, ЄСПЛ 1999 VII), який, *серед іншого*, гарантує певну стабільність у правових ситуаціях та сприяє довірі громадськості до судів (див. рішення у справі, з відповідними змінами, «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), № 38155/02, п. 38, від 2 листопада 2010 р.). Постійна наявність суперечливих судових рішень, з іншого боку, може створити стан юридичної невизначеності, яка, скоріш за все зменшить довіру громадськості до судової системи, а така довіра є однозначно однією з основних складових держави, заснованої на принципі верховенства права (див. рішення у справі «Падурару проти Румунії» (*Paduraru v. Romania*), № 63252/00, п. 98, ECHR 2005-XII (витяги), «Вінчич та

інші проти Сербії» (*Vinčić and Others v. Serbia*), п. 44698/06 та інші, п. 56, від 1 грудня 2009 р. і «Штефаніка та інші» (*Ștefănică and Others*), згадане вище, п. 38).

5. Це правда, що принцип незалежності судів, на який покладається Уряд (пункт 43 рішення), та автономність, якою користуються суди при прийнятті рішень, можуть пояснити причини виникнення різних тлумачень одного і того ж тексту на різних рівнях судової системи. Однак, на наш погляд, такі тлумачення не повинні ставити громадськість у ситуацію юридичної невизначеності, коли результат справи залежить від механізму, не здатного гарантувати узгодженість судових рішень. Спроможність національної правової системи підтримувати стабільність правових ситуацій та узгодженість судових рішень є визначальною для збереження довіри громадськості до здійснення правосуддя.

6. У цій справі заявники вперше зіткнулися з явною неузгодженістю в тій самій юрисдикції судової системи. У зв'язку з цим ми зазначаємо, що заявники оскаржили рішення 4-ї палати Адміністративного суду м. Анкари про те, що він не мав юрисдикції для розгляду їхньої справи, в той час, як інші палати цього суду вважали, що вони мають юрисдикцію для розгляду подібних справ (пункт 42 рішення). В межах однієї адміністративної судової структури автономія численних судових структур та розподіл справ між різними структурами призвели до появи суперечливої практики у формі двох суперечливих тлумачень щодо юрисдикції цього суду.

7. Насправді тричі, один раз із яких стосувався справи заявника, 4-та та 5-та палати Адміністративного суду м. Анкари встановили, що вони не мають юрисдикції розглядати справи, що стосуються прав, які регулює стаття 21 Закону № 3713 (пункти 14, 28 та 29 рішення), вважаючи такі справи предметом розгляду Вищого військового адміністративного суду. Це був підхід, відмінний від застосованого іншими палатами того ж суду, які у чотирнадцяти справах, порівнянних із тими, що їх подали заявники, прийняли до розгляду заяви, подані сім'ями інших військовослужбовців, які загинули в тій самій аварії 16 травня 2001 року, та ухвалили рішення на їх користь (пункти 25-27 рішення). Це фундаментальний аспект справи. Немає сумнівів, що контекст судової практики, в якому було розглянуто апеляцію заявників, був позначений різним підходом різних палат Адміністративного суду м. Анкари до питання про юрисдикцію у справах, що стосуються прав на військову пенсію.

8. На нашу думку, ця невідповідність підходу щодо юрисдикції судів для розгляду по суті однакових правових питань, які виникають внаслідок ідентичної події (в цій справі авіакатастрофи, в якій загинула певна кількість людей), є принципово проблематичною у контексті положень статті 6 Конвенції.

9. Важливо нагадати, що питання юрисдикції було вирішальним для розгляду справи: більшість рішень загальних адміністративних судів визнавали причинно-наслідковий зв'язок між авіакатастрофою та боротьбою з тероризмом, тому дуже ймовірно, що якби результат їхніх дій не був перенаправлений до Вищого військового адміністративного суду, вимоги заявників, як і сімей деяких інших пасажирів літака, були б задоволені. Спосіб тлумачення Вищим військовим адміністративним судом обставин авіакатастрофи 16 травня 2001 р. призвів до різного поведіння із заявниками у порівнянні з іншими людьми, які подали подібні скарги. Хоча заявники повідомили військовий суд про позицію, прийняту загальними адміністративними судами у подібних справах (пункти 15 та 18 рішення), військовий суд повністю проігнорував цю позицію, не вказавши причин та не врахувавши ризик виникнення розбіжності, навіть синхронної. Він також не пояснив, які фактичні розбіжності відрізняють розглянуту справу від тих, на які заявники посилаються на підтримку своєї вимоги (пункти 16 та 66). Внаслідок цього, одна і та ж фактична ситуація та ті самі правові положення по-різному тлумачились судами двох типів.

10. Це правда, що Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів, створений, *серед іншого*, для врегулювання конфліктів юрисдикції між загальними, адміністративним та військовим судами (пункти 22 і 24 рішення), мав нагоду прийняти рішення щодо питання сфер юрисдикції загальних адміністративних судів та Вищого військового адміністративного суду та встановити критерії визначення юрисдикції останнього суду (пункти 31-32). Щодо цього, Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів постановив, що Вищий військовий адміністративний суд має юрисдикцію у справах, які стосуються військових пенсій або надбавок (пункти 31-32). Дійсно, коли 4-та палата адміністративного суду м. Анкари заявила, що позов, поданий заявниками, знаходиться поза юрисдикцією цього суду і, скоріше, є справою, підсудною Вищому військовому адміністративному суду (пункт 14 рішення), вона посилалася на рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів від 14 травня 2001 р. (пункт 31).

11. Однак розв'язання цієї суперечності між двома судами Судом з вирішення юрисдикційних конфліктів було теоретичним та ілюзорним.

12. Незважаючи на втручання Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів та його рішення про те, що Вищий військовий адміністративний суд має юрисдикцію у справі, що розглядається, загальні адміністративні суди продовжували приймати справи, аналогічні до поданих заявниками, та ухвалювати рішення по суті (пункти 25-27). У цьому контексті пояснення Уряду під час слухань у Великій палаті були особливо показовими щодо неефективності процесу врегулювання конфлікту, вони базувались на тонкому розмежуванні «принципових» рішень та інших рішень. «Принципові»

рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів щодо юрисдикції є, очевидно, обов'язковими, тоді як інші його рішення мають лише значення та авторитет прецедентів, призначених бути керівними вказівками для національних судів під час обговорення ними справ. Нам також повідомили, що рішення є «принциповим» рішенням, коли воно фактично встановлює певний принцип і що рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, які покладають відповідну юрисдикцію на Вищий військовий адміністративний суд (пункти 44-45 рішення), не належать до цієї престижної категорії.

13. Таким чином, як механізм врегулювання конфліктів, Суд з вирішення юрисдикційних конфліктів виявив свою неспроможність для запобігання або остаточного врегулювання юридичної невизначеності, яка виникає внаслідок різного тлумачення загальними адміністративними судами питання власної юрисдикції у справах, що стосуються прав на пенсію, передбачених Законом № 3713 (пункти 28-29 та 76-77). Рішення Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, на які посилався Уряд, явно не спромоглися нав'язати себе всім загальним адміністративним судам лише завдяки своєму авторитету (пункти 25-27). Це означає, що, незважаючи на втручання Суду з вирішення юрисдикційних конфліктів, зберігається невизначеність щодо розподілу юрисдикції між загальними адміністративними судами та військовим адміністративним судом. Відсутність обов'язкового для всіх відповідних судів рішення про юрисдикцію може лише сприяти подовженню наявності колізії в прецедентному праві та відповідної невизначеності.

14. Щодо конкретного питання непослідовності щодо суті справи, суперечливі судові рішення стосовно тлумачення статті 21 Закону № 3713 були результатом одночасного втручання загальних адміністративних судів та Вищого військового адміністративного суду у фактично аналогічні справи (пункти 62-66). Конфлікт юрисдикції між цими двома типами судів, які паралельно були покликані ухвалювати рішення щодо одного і того ж правового питання, спричинив, таким чином, появу юридичної невизначеності, яку судова система Туреччини не змогла усунути.

15. Отже, ми вважаємо, що порушення права на справедливий судовий розгляд було спричинене дисфункцією механізму, встановленого для врегулювання конфліктів юрисдикції, у поєднанні з суперечливістю судових рішень щодо справ, в основі яких є одна і та ж фактична ситуація. Суперечності між різними палатами Адміністративного суду м. Анкари щодо того, чи мають вони юрисдикцію у цій справі були ускладнені різними аргументами, прийнятими Вищим військовим адміністративним судом у порівнянні зі загальними адміністративними судами, щодо умов застосування положень статті 21 Закону № 3713.

16. Хоча національні правові системи можуть включати різноманітні судові структури, ці структури не повинні викликати в очах громадськості уявлення про свавільність, у процесі здійснення судових позовів учасники судових процесів повинні мати можливість приймати рішення з достатнім ступенем передбачуваності та на основі чітких, загальних і стабільних критеріїв.

17. Якщо правосуддя не перетворюється в лотерею, обсяг прав учасників судового процесу не повинен залежати лише від того, який саме суд розглядає їхню справу. Той факт, що учасники судових процесів можуть отримати діаметрально протилежні відповіді на одне й те саме правове питання, залежно від того, який тип суду розглядає їхню справу, може лише підірвати довіру до судів та послабити довіру громадськості до судової системи.

18. Через усі ці причини ми вважаємо, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.